

**SPECIALE
UITGAVE**

DORPSORGaan
spaarndam

DORPSORGAAN SPAARNDAM

Redactieleden:

E.Huttinga,	IJdijk 27
J.J.van Nus,	Kees 't Hoenstraat 14
C.van Reijendam,	Westkolk 4
G.W.Spierenburg-Hannenberg,	Kerklaan 26
D.A.Verdurmen,	Visserseinde 71

redactie-adres: Visserseinde 71 Spaarndam.

Blad van de DORPSRAAD SPAARNDAM
onder verantwoordelijkheid van de redactie.

9e jaargang, 1975, nr. 4.

INLEIDING.

De voorbereiding van het plan beschermd dorpsgezicht Spaarndam, de hierbij gevolgde procedure, terzake door de Dorpsraad uitgebrachte advies en de verder te verwachten ontwikkelingen, zijn voor ons aanleiding hieraan een speciaal Dorpsorgaan-nummer te wijden.

Naast genoemd Dorpsraadadvies, dat uitvoerig op een aantal punten van dit plan ingaat, heeft de redactie een aantal Spaarndammers gevraagd aan dit speciale Dorpsorgaan te willen meewerken.

Wij hopen hiermede een geschakeerd beeld te kunnen geven hoe al deze voor Spaarndam nieuwe ontwikkelingen worden ervaren en wat men er verder nog van verwacht. Of in deze bijdragen weergegeven meningen voor Spaarndam voldoende representatief zijn, willen wij echter in het midden laten.

Ook in Spaarndam hebben we naast een groot aantal individualisten te maken met de zgn. zwijgende meerderheid. Mensen die ook zeer verknocht aan Spaarndam kunnen zijn, maar niet direct de behoefte hebben op al deze ontwikkelingen te reageren en eventueel hun zienswijze aan de grote klok te hangen.

Daar de plannenmakers bezig zijn de toekomst van Spaarndam te veranderen, meenden wij ons tot deze speciale uitgave verplicht te voelen.

Het betreft hier plannen, die niet uit Spaarndamse behoefte voortkomen, maar veel meer verband houden met het in ontwikkeling zijnde recreatiegebied en verder ook gemaakt worden uitsluitend door mensen die niet in Spaarndam wonen of werken en in het gunstigste geval wel het hoogst noodzakelijke van Spaarndam zullen weten.

De nu voor Spaarndam ontwikkelde plannen, verbandhoudende met het beschermd dorpsgezicht en de Spaarndam toebedachte centrumfunctie in het recreatiegebied, geven ons alle aanleiding deze plannen zo kritisch mogelijk te bezien, om te voorkomen dat het "prettig" wonen in Spaarndam teloor gaat of door een te grote toeristenstroom volkomen verpest zou worden.

Op het gevaar af dat met enkele bijdragen gevoeligheden in het geding zijn, hebben wij echter toch gemeend deze artikelen ongewijzigd te moeten opnemen, in verband met de grote verontrusting die hieruit spreekt over de te verwachten ontwikkelingen voor Spaarndam.

Tevens willen wij hier in het kort nog even wat namen en zonodig bijzonderheden noemen van diegenen, die op verzoek van de redactie aan dit nummer hebben meegewerkt.

Fie van Dijk

woont na haar vertrek uit Spaarndam reeds een aantal jaren in Amsterdam en is samen met haar man ook in de hoofdstad werkzaam. Voor de wat oudere Spaarndammers is Fie bekend als de dochter van "meester" van Dijk, destijds hoofd van de Spaarneschool.

Jan Baart

woont reeds een aantal jaren in Spaarndam in een door hem zelf prachtig gerestaureerde woning in de oude dorpskern. Is in Amsterdam als stadsarcheoloog werkzaam.

Chris van Warmerdam

Spaarndammers in hart en nieren en zeer betrokken bij het gehele Spaarndamse gebeuren. Kritisch in instelling en uitgever van "'t Slikkie". Werkzaam in de bouwnijverheid soms in Spaarndam of veel verder van huis.

Piet Stapel

scheepsbouwer, geeft leiding aan een in Spaarndam gevestigd bedrijf. Grote belangstelling voor het Spaarndamse verenigingsleven en is tevens zeer betrokken bij de zeilsport.

Gerrit v.d.Beldt

reeds jaren een zgn. "Oost" Spaarndammer, bij uitstek kenner van de Spaarndamse geschiedenis. Werkzaam bij het middelbaar onderwijs in de gemeente Velsen en zeer betrokken bij het kerkelijk werk te Spaarndam.

Peter Balm

geboren en getogen in Spaarndam en werkzaam als graficus in Haarlem. Naast zijn belangstelling voor film, toneel en muziek en betrokkenheid bij het wereldgebeuren nog als hobby tekenen en schilderen. Heeft de reputatie een kritische Spaarndammer te zijn.

Dees Verdurmen

eveneens een geboren en getogen Spaarndammer. Werkzaam in de elektriciteitsvoorziening. Door gedurende een aantal jaren deel te hebben uitgemaakt van de Dorpsraad Spaarndam nog zeer betrokken bij het Spaarndamse gebeuren en bij enkele bestuurders bekend als een "lastige", doch volhoudende Spaarndammer.

Hielke de Vries

woont sinds kort tot volle tevredenheid in Spaarndam in een fraaie nieuwbouwwoning tegenover het sportpark. Heeft door zijn werkzaamheden in een grafisch bedrijf te Haarlem en zijn reeds ontstane gebondenheid met Spaarndam, de redactie aangeboden waar mogelijk van dienst te zijn bij het uitgeven van het Dorpsorgaan. Het vignet op deze bijzondere uitgave van

het Dorpsorgaan is dan ook via zijn medewerking tot stand gekomen.

Wij spreken de hoop uit met dit speciale nummer van het Dorpsorgaan Uw interesse te hebben gewekt voor de in het geding zijnde Spaarndamse belangen.

Zonodig zullen we ons nog nader dienen te beraden om voor Spaarndam ongewenste ontwikkelingen een halt toe te roepen waarbij we gaarne op Uw medewerking en inzet willen rekenen.

De redactie.

Spaarndam, onbeschermd dorpsgezicht
oftewel Kneuterdijk in Skolland.

Stel dat je als Spaarndammer door de Haarlemse Pijnboomstraat loopt en dorst hebt, je flesje bier niet open kan krijgen, geen lucifer hebt om je sigaret aan te steken, naar de w.c. moet, of je vader wilt vragen om je met de auto te komen ophalen. Bel je dan zo maar ergens aan om een slokje water te vragen, of een flesse-opener, of een lucifertje, of vraag je of je naar de w.c. mag, of opbellen voor een flutboodschap? Ik zou het niet in mijn hoofd halen, maar de bewoners van een beschermd dorpsgezicht kunnen voor dit soort geintjes heel wat keren naar de deur lopen. Het is zelfs een paar maal gebeurd dat Spaarndammers die even uit huis wegliepen, bij terugkomst enkele onbekende bezoekers in hun kamer aantreffen, tegen elkaar mompelend " 't Is hier toch wel netjes!". "Wonen hier ook mensen, pappa?" vroeg een jochie dat bij zijn vader achterop de fiets door het dorp reed.

JA, IN SPAARNDAM WONEN OOK MENSEN. En dat

zijn mensen die niet van toeristische sprinkhanenplagen houden. Als ze op een zomeravond zelf even een ommetje maken, kunnen ze het slagveld overzien: jeneverflessen, patatzakjes, halfopgevreten slaatjes, sigarendozen, plastic tassen, leeggeroofde eendenesten en platgetrapt fluitekruid.

De fantasie van de Recreatiegangsters en Grote Plannenmakers gaat niet verder dan stadse buitenwijken met rozenperkjes, de maximaal toegestane hoogte van dakgoten in het oude dorp, en kunstbossen en kunstvijvers en kunstbruggetjes eromheen. Het oude Binnenpad met de meidoornshaag moest sneuvelen, het wilgenschootje aan de Lagedijk met de wallekant vol speenkruid moest grotendeels wijken voor bedrijfsbunkers, het dotterveldje even verderop met zijn broedende eenden en rietzangers is vernield, en als je van Halfweg over de Spaarndammerdijk naar Spaarndam rijdt, zie je niet meer het prille groen van de wintertarwe of gele blokken koolzaad, nee, je waant je in een soort Efteling. Machtige korenvelden en weilanden met levende koeien spreken kennelijk te weinig tot de verbeelding: de natuur van de natuur wordt niet ervaren.

Moet alles dan maar blijven zoals het altijd was, en moeten mooie plekjes onbereikbaar zijn voor mensen die ook eens van de buitenlucht willen genieten? Eerlijk gezegd zou ik het liefst zien dat Hansie Brinkers naar het pretpark-Halfweg overgeplaatst wordt, compleet met V.V.V. all-in-tours (inclusief boerenjongens in het café); dat de naam Spaarndam geschrapt wordt uit alle atlanten, geschiedenisboeken, ver-

keersborden, reclamefoto's en Sterspots, en nog slechts fluisterend uitgesproken mag worden. Dat is de enige remedie tegen de terreur van de toerist. Helaas onuitvoerbaar.

Er zijn echter nog mogelijkheden om de bezoekers enigszins te selecteren. Ten eerste moeten autorally's verboden worden. Met het verkeer kan je geen spelletjes meer spelen, en bovendien is het voor de Spaarndammers erg vervelend om honderd keer op een dag te moeten vertellen waar Cruquius begraven ligt. Dit verbod zou al heel wat bezeten blik van de straat halen.

Dan moeten er aan weerszijden van het dorp parkeerterreintjes komen (liefst voorzien van telefoons, w.c.'s, glaasjes water, blikopeners en lucifers, dat bespaart mijn moeder heel wat geloop), zodat de toeristen een eindje moeten STAPPEN, voordat ze bij hun attractie komen. Dat haalt dus heel wat toeristen van de straat, want van stappen wordt je zo moe en dan rijden we maar meteen door naar Madurodam.

Ten derde moet er nooit onderpse negotie als exclusieve boetiekjes, sjieke restaurantjes of sexshops binnengehaald worden. Dat soort handel trekt nu niet direct mensen aan die voor het schone dorpsgezicht komen.

Tenslotte moet er voor de Spaarndammers zelf en voor de stille genietters onder de toeristen veel meer wandelgelegenheid geschapen worden: over de Slaperdijk kan je je alleen nog met levensgevaar voortbewegen. Misschien kunnen de forten (aangepast, maar daar bedoel ik niet mee dat er gasfalteerde paden moet plantsoenen moeten komen) opengesteld worden, en de dijkjes tussen Molenpad, Slaperdijk en Spaarne. Ook het Kerkepad naar Spaarnwoude is een schitterend wandelpad.

Wie bomen wil zien, gaat maar naar Duinen Kruidberg of de Veluwe. Spaarndam en omgeving bieden water en gras, en de vogels en planten die zich daar thuisvoelen, en een enorme lucht daarboven. Kleinheden voor projectontwikkelaars, een wereld voor de Spaarndammers. Maar aan die wereld valt weinig te verdienen.

Fio van Dijk

-o-o-o-o-

Toen na de oorlog alle steden en dorpen in de vlucht van de welvaart der volkeren hun nieuwbouwplannen realiseerden, bleef het stil om Spaarndam. De bewoners mopperden wel over het uitblijven van hun nieuwe huizen, maar bleven vrij en onverveerd op Koninginnedag hun kurgemeester toezingen.

Spaarndam was een lieflijk en stil dorp en ontleende daaraan zijn naam.

De bestuurders vonden het best zo.

Nieuwbouw was nooit een verfraaiing en Spaarndam moest mooi blijven. Heel langzaam drong de voortkabbelende en rust om nieuwbouw tot de bestuurders door. Een plan werd geboren: het vlinderplan. Een vleugel voor Oost en een vleugel voor West. Wie evenwel dacht, dat deze huizen voor Spaarndammers bedoeld waren kwam en komt bedrogen uit. Huizen in de prijsklasse van f 100.000,== tot f 300.000,== zijn koopwaar voor andere mensen dan die in Spaarndam wonen. Evenzo wijst het aantal huizen, zelfs gefaseerd gebouwd, dat het niet gaat om de aanwas van Spaarndam, maar om een overloop van de randstad. Wat gebeurd is, dat de roep van een groep minder kapitaalkrachtige mensen gebruikt wordt om bepaalde plannen

uit te voeren: gronden van de gemeente - lees van ons allen - worden verkocht aan particulieren. Waar dat goed voor is, kunt U zelf ervaren

Tegelijkertijd kwam het voorstel om Spaarndam tot beschermd dorpsgezicht te verklaren. Wat de bestuurders al lange tijd wisten, dat door het verhinderen van explosieve nieuwbouw, de verhouding en harmonie van een dorp gehandhaafd blijft - daarom is het beleid van Haarlem altijd tegen nieuwbouw in Spaarndam geweest en hebben de Spaarndammers zinvolle offers gebracht - wordt tot wet gemaakt.

Deze wet ter bescherming van het dorp is daarom volkomen terecht, temeer daar over heel Nederland gezien plaatsen als Spaarndam met een lampje gezocht moeten worden. Zoveel is al verloren gegaan. Maar wat gebeurt nu? Betekent dit, dat deze wettelijke bescherming ophoudt waar hij moet gebinnen? Is Spaarndam zoiets bijzonders vanwege de gootlijst van Uw buurman of door de ligging van de huizen ten opzichte van het omliggende land, dijk en water? Helaas met de wet in de hand is dat zo. Uw gootlijst mag niet veranderd. Wel kan nieuwbouw gezet worden, die het karakter van Spaarndam onvoorstelbaar meer aantast dan welke kleine verandering in de bestaande huizen, die geen van alle in de handboeken voor oude architectuur voorkomen. De beperktheid van deze wetgeving is bekend.

Op stapel ligt bij C.R.M. een plan om naast de Rijksdienst voor Monumentenzorg een instantie te kreëren, die gaat zorgen voor de monumenten ten opzichte van het landschap en zaken als flora en fauna. Moet intussen Spaarndam met zijn nieuwbouwplannen op de valreep nog uit de boot vallen? Als het aan de bestuurders in Haarlem

ligt wel. Waar twee generaties beleid om Spaarndam schoon te houden in het water wordt geworpen, en dat voor een nieuwbouw die niet voor Spaarndammers is!

Het plan ligt nu ter beoordeling bij Provinciale Staten. Laten we daarom onze steun aan hen, die dit plan - de bebouwing aan de Westzijde - moeten beoordelen, kenbaar maken opdat Haarlem op zijn goede uitgangspunt teruggebracht kan worden.

Tenslotte dient de aandacht uit te gaan naar de ligging van Spaarndam in Nederlands grootste recreatiepark. De begeleiding van de gemeente Haarlem bestaat uit het aanwijzen van de markante hoekpanden langs de dijk en aan de Kolk, nu woonhuizen, voor de horeca... En Spaarndam zwijgt! Begrijpt het dan niet, dat het dezelfde kant uitgaat als de nieuwbouw? Een groep commercieel ingestelde mensen zal niet nalaten deze panden op te kopen. Weliswaar kunnen de bezitters van die panden, net als de boeren in de polder, een tijdelijk aardig gevulde beurs op zak dragen, maar daar gaat het toch niet om!

Dit recreatiepark kan een goed ding worden. Hierin hoeft geen tweede Volendam of Valkenburg gepland te zijn. Aan bars en dancings is Nederland niet arm, maar wel aan recreatiegebied, dat niet op consumptie is afgesteld. Er moet een recreatiegebied komen waar zoveel mogelijk van het historisch gegroeide landschap, de bestaande bedrijvigheid en flora en fauna genoten kan worden.

J. Baart.

-O-O-O-O-O-

EEN DORPSGEK?

Nadenkend over de waarde van beschermd te zijn kan het gevoel van bevoegd te worden makkelijk boven komen. Als men het totaalplan Spaarndam beschermd dorpsgezicht 1974 heeft doorworsteld kan men duidelijk merken, dat alles uitsluitend op technische gronden (zowel bestuurlijk, planologisch als architectonisch) is uitgedacht. Tevens wordt duidelijk, dat via een bepaald artikel de macht bij de autoriteit blijft. Het recente probleem met de steigers is daar al een bewijs van.

Wil men iets echt beschermen dan moet er zekerheid bestaan voor alle waarneembare dingen, welke het wenselijk maken om dat iets te gaan beschermen. Duidelijker gezegd een Rembrandt wordt beschermd omdat het is zoals het is en daarbij is verf en linnenstructuur slechts de basis, maar de verschillende kleuren van de verf en de vorm waarop deze werd aangebracht is bepalend. Net zo goed als verf en linnen een vast onderdeel zijn, welke als men deze verandert of verwaarloost het schilderij naar de bliksem doen gaan, net zo goed gaat Spaarndam naar de knoppen als men fundamentele waarde van waarom beschermd niet eerst duidelijk vaststelt en deze onveranderd handhaaft. Bijvoorbeeld Spaarndam was Spaarndam omdat het een bebouwde strook grond of dijk was in een vroegere zeearm met daaromheen veel, heel veel ruimte. Dat was de basis. De indeling (dijk, sluizen, water, polders, bebouwing van het dorp in de loop van eeuwen gegroeid,) werden bepalend. Dit was niet aan vastgestelde regels gebonden, maar uitsluitend een gevolg van natuurlijke aangroei met gevoel voor harmonie in verscheidenheid. Iedere aangroei van thans moet hierop gebaseerd zijn. Dus

niet meer als 2 woningen van één vorm en in harmonie. Fort Noord valt af voor bebouwing.

Mij is eens verweten dat toen het plan Visserseinde aan de orde kwam ik gevocht heb om de bebouwing vanaf het oude sluisje tot aan de Nieuwe Rijkweg te behouden. Achteraf spijt het mij nog steeds dat ik geen bezwaar heb gemaakt tegen het slopen van de prachtige woning bij het oude sluisje. Deze was n.l. medebepalend voor het karakter van dat sluisje en omgeving. Een werkgroep van inwonenden met gevoel voor harmonie (dus ook kunstenaars) dient, los van de huidige plannen, een eigen nota op te stellen, om zodoende te weten wat we zelf willen. Er zijn teveel factoren, welke voor Spaarndam bepalend zijn, om dit in een vloek en een zucht af te handelen.

Chr.G.van Warmerdam.

P.S. De grens van Spaarndam beschermd dorpsgezicht ligt feitelijk aan de grens van het recreatiegebied Spaarnwoude.

-o-o-o-o-o-

ENIGE OPMERKINGEN OVER HET BESCHERMD DORPSGEZICHT.

In november 1967 schreef ik in het Dorpsorgaan: "Wat is Spaarndam anders dan een aaneenschakeling van individuele huizen van zeer uiteenlopende leeftijd en vorm. Het merendeel ervan is dáár neergezet waar ruimte was, naar de smaak of wansmaak van de aannemer en de meestal niet te dikke portemonnee van de toenmalige opdrachtgever.

Op zichzelf zijn die huisjes niets bijzonders, opeenhoping en afwisseling maken ze kenmerkend voor het dorpsgezicht en het eigen silhouet".

In het algemeen uit de nu door de overheid gemaakte inventarisatie en aanduidingen worden opgemaakt, dat men wel oog heeft voor de bepleitte verscheidenheid en dat voortaan eigenlijk van rijtjes-bouw zal afgezien moeten worden en dat er bij herbouw van gesloopte bebouwing alleen enkele of dubbele woningen moeten komen. Dát is in feite de kern van de zaak en niet of de goothoogte of dakschuinte wel binnen de in 1975 uitgevonden Spaarndamse norm zal vallen. Dat zo'n meer uit kleine elementen bestaande beuwing duurder is als woning dan de gewraakte rijtjes-bouw is op den duur naar mijn mening niet het geval.

Gebleken is dat realisering van een afgerond bebouwingsplan veel te veel voeten in de aarde heeft op Spaarndam. Als men vanaf 1960 op het Visserseinde Spaarndammers had laten bouwen bij stukjes en beetjes, dan waren die woningen wel duurder geweest ten opzichte van seriebouw maar veel eerder gebouwd en daarom nu goedkoop. Dit nog afgezien van de betere mogelijkheden van eigen werkzaamheid. Het is mij bij de discussies over het beschermd dorpsgezicht opgevallen dat zovelen op alle mogelijke punten kritiek hebben op het tot dusver gedemonstreerde monumentenbeleid. Ik dacht dat dit komt door twee dingen: ten eerste is de bebouwing onlosmakelijk verbonden met de mensen die er in zitten. Zij voelen er nimmer voor om mede object van bezienswaardigheid te worden. Dit in tegenstelling met de mensen van buiten, die naar ons pittoreuke dorpje worden getroond. Die vinden ook dat er in

die huizen geleefd moet worden omdat het anders niet bezienswaardig genoeg is. De inwoners zijn van deze gezichtshoek gezien eigenlijk verlengstukken van het monument en niet meer dan ornamenten daarvan. Dit nu voelen de Spaarndammers ergens in hun ruggemerg en daarom reageren ze zo.

Ten tweede is het instellen van "beschermde dorpsgezichten" met alles wat daarmee samenhangt voornamelijk gebaseerd op wettelijke en ambtelijke procedures. Als deze na enkele jaren geheel zijn afgewerkt dan is het dorpsgezicht beschermd vindt de overheid. Alleen een beleid wordt verder niet of nauwelijks gevoerd om de ontstane financiële en economische consequenties in een passend kader te brengen.

Men kan nl. bij lange na geen voldoende geldmiddelen in het vooruitzicht stellen voor het steeds toenemende aantal monumenten in den lande. Gevolg is: wie zichzelf het beste helpt wordt het beste geholpen en wie afwacht komt met de brokken te zitten.

Het lijkt mij daarom noodzakelijk om binnenkort een soort "dorpsherstel" op te richten in navolging van stichtingen zoals elders Stadsherstel of Diogenes. Wanneer we via dorpsraad en Spaarndamse supporters daartoe kans zien hebben we tenminste de kans om de ontwikkelingen in Spaarndamse trant te houden in de hand.

G.P.Stapel.

-o-o-o-o-

SPAARNDAM: MUSEUM OF TOERISTENKERMIS?

In de afgelopen tien jaren zijn er twee

belangrijke besluiten genomen die op de bestaanswijze van de inwoners van het oude dorp Spaarndam grote invloed krijgen. Die twee besluiten zijn de bestemming tot beschermd dorpsgezicht en de ontwikkeling van het Spaarndamse Bos. Volgens mij is het praktisch onmogelijk om deze beslissingen terug te draaien. Voor de dorpsraad, als vertegenwoordiger van de Spaarndamse bevolking, resteert alleen de ruimte om een zodanige invloed uit te oefenen dat, met in acht-neming van de feiten, al het mogelijke wordt gedaan om de leefsituatie op het dorp zo prettig mogelijk te houden. Dat zal niet meevallen.

Het is leuk om in dit verband eens in de historie te kijken. Toen voor 1928 de Kolksluis nog gebruikt werd, heerste op de Kolk dagelijks een grote drukte. Per dag passeerden er in 1913 gemiddeld 55 schepen. Allerlei neringen waren er te vinden: cafés, kruidenierswinkels, tagerijtjes, zeil- en mastenmakerijen e.d. Het was een komen en gaan. Vergeleken met die tijd is het op de Kolk nu een dooie boel.

Het recreatie-element komt in enkele gezangen van twee eeuwen geleden duidelijk naar voren. Zo lezen we in het "Sondag-liet":

"Naar Spaarndam is 't principaal

Aldermeest om den pan-aal.

Elk met zijn min, of zijn gezin,

Reist door 't Spaar.

Ik wou dat altijd zondag waar."

In de winter schaatste men naar Spaarndam en 's zomers kwam men per schip. Vooral uit Haarlem, maar ook uit Amsterdam. Wandelen over de dijk, genieten van de mooie vergezichten en daarna een pintje bier drinken en panaal eten in de herberg "De Prins". Al voor onze voorouders was dat een geliefkoosd uitje en voor tijdge-

noten is het dat steeds meer aan het worden.

Moet Spaarndam de poorten wijd open zetten voor de recreanten? Steigers aanleggen en grote parkeerplaatsen? Festivals organiseren? Kamers verhuren? Ik denk dat weinig Spaarndammers dat op prijs zouden stellen.

Moet Spaarndam een museum worden? Een plaats die gebukt gaat onder zijn historisch karakter, waar spontane ontwikkelingen en initiatieven in bestemmingsplannen worden gesmoord? Waar "vreemdelingen" door zo weinig mogelijk faciliteiten zo veel mogelijk op een afstand worden gehouden? Ook dat zal door weinig Spaarndammers als ideaal worden gezien.

Wat dan? M.i. moet concreet aan de volgende beleidslijnen worden gedacht om de juiste middenweg te bewandelen.

1. Nieuwe restauraties moeten bevorderd worden.
2. Er moet voor een beperkt aantal faciliteiten voor de aanleg van schepen en het parkeren van auto's worden gezorgd.
3. Het aantal cafees en snackgelegenheden moet niet worden uitgebreid.
4. De komst van recreanten kan gedoseerd worden door de aanvoer per schip.
5. Naast de bestaande kunstmarkt moeten geen andere activiteiten ontplooid worden die massaal mensen aantrekken.
6. Kamerverhuur moet voorkomen worden (Daarbij denk ik aan situaties als in Zandvoort; een nachtje slaappleats bieden aan een doorgaande reiziger moet natuurlijk mogelijk zijn).
7. Overleg met de V.V.V. in Haarlem ter regulering van een eventuele toeristenstroom lijkt mij zeer gewenst.

Omdat het volledig tegenhouden van recreanten volgens mij een onmogelijke zaak is, mag ons dorp van de andere kant best wat extra steun van C.R.M. vragen om het dorpshuis van de grond te krijgen.

Gerrit van den Beldt Jr.

-o-o-o-o-o-

De randstad heeft een speeltuin (recreatiegebied Spaarnwoude) met attractiecentrum (Spaarndam) gekregen. Dit prachtige en omvangrijke project is geheel belangeloos, nou ja belangeloos, door de ministers van Ruimtelijke Ordening en C.R.M. ter beschikking gesteld van de naar ontspanning hunkerende stadsmensen. Dit lijkt een alleszins loffelijke daad. Immers, wie zou die mensen het recht misgunnen om zich elders te recreëren. Niemand toch zeker? Zelfs niet als deze nieuwe recreatiemogelijkheid ten koste gaat van het woon- en leefplezier van een groep dorpsbewoners. Of komt het in dat geval allemaal iets anders te liggen? Volgens mij wel en ik zal trachten U te beschrijven waarom.

Spaarndam is een dorp, liggend in een landelijke omgeving die voornamelijk bestaat uit water en polders. Dit water- en poldergebied wordt aan bijna alle kanten omsloten door verstedelijkt gebied. Reeds jaren geleden werd in de 1e en 2e nota Ruimtelijke Ordening in deze (onze) omgeving gedacht aan een recreatiegebied van formaat. In dit gebied is Spaarndam verreweg het belangrijkste dorp wat omvang, maar ook wat historiebetreft. Mede hierom heeft men Spaarndam een centrumfunctie in het recreatiegebied toegedacht. Die centrumfunctie houdt in, dat de dagjestoerist (voor het totale gebied variërend van vele tiendu-

zenden tot enkele honderdduizenden per "topdag") die van gezelligheid en drukte houdt naar Spaarndam komt om daar te eten, te drinken, te dansen en vrolijk te zijn. Voor het echter zover is zijn er natuurlijk nog wel enige problemen op te lossen.

Allereerst is daar het verkeersprobleem, nu al aanwezig i.v.m. de smalle dijk, in de toekomst nog heviger i.v.m. de steeds wassende stroom toeristen. Toeristen, die een slecht geoutilleerd dorp zullen aantreffen, weinig of geen bars, restaurants, cafés, dancings enz. Maar daar heeft men kennelijk iets op gevonden want Spaarndam is inmiddels tot Beschermd Dorpsgezicht benoemd. Dat houdt in zo meldt de folder van de gemeente Haarlem, dat het karakter van het dorp bewaard moet blijven en dat veranderingen in het dorp daaom nog maar beperkt mogelijk zullen zijn.

Het ontwerp-bestemmingsplan bestudeerend kom ik echter tot de conclusie dat het aantal winkel- en horecabestemmingen is gestegen van 8 (thans) naar 21 (toekomst). Dat is een stijging van maar liefst 162,5 %. Bovendien zijn de nieuwe winkel/horecabestemmingen gegeven aan woningen op de meest vitale plaatsen in het dorp. Als men dit tot de beperkte veranderingsmogelijkheden rekent, dan vraag ik me af wat men met grote veranderingen bedoelt. Deze uitbreiding van de outillage sluit natuurlijk wel aan bij de gedachte om Spaarndam een attractieve centrumfunctie te geven, maar is volgens mij in lijnrechte tegenstelling met de wens om het karakter van Spaarndam te

handhaven. Ook waar het de sterke verkeersstroom betreft geloof ik niet dat Spaarndam de illusie heeft te koesteren dat dit in de toekomst zal verbeteren. Men heeft zich n.l. bij het ontwerpen van het recreatieplan terecht afgevraagd of dit gebied niet al te veel wordt versnipperd door kanalen, wegen, hoogspanningskabels e.d. Ik meen hieruit te mogen opmaken, dat men niet bereid zal zijn nog een extra versnippering in de hand te werken door nog een of meerdere wegen in dit gebied aan te leggen, teneinde hiermede het verkeer dat thans Spaarndam reeds in grote mate passeert om te leiden. In het ontwerp-bestemmingsplan Beschermd Dorpsgezicht echter meent men hier toch serieus rekening mee te moeten houden, gezien de verregaande plannen betreffende het versmalen van de dijk door het aanleggen van een voetpad. Volgens mij zal Spaarndam dat voetpad nooit krijgen aangezien we ook nooit de al vaak voorgespiegelde rondweg om het dorp heen zullen krijgen. Bij het ontwerpen van het recreatiegebied is men uitgegaan van de wens om de mogelijkheden van het landschap en daarin ligt toevallig ook Spaarndam, te ontwikkelen ten dienste van de recreatie van de bewoners van de omringende stedelijke agglomeratie. Men vraagt zich blijkbaar niet af welke de wensen en behoeften van de autochtone bevolking zijn. Geen Spaarndammer heeft ooit gevraagd om een beschermd dorpsgezicht. Evenmin als om de centrumfunctie die men ons heeft aangesmeerd, laat staan om een combinatie van beide. En het is juist deze combinatie waarmee we thans opgezaald worden. We krijgen nu alle nadelen die kleven aan een beschermd dorpsgezicht zoals b.v. sterke toeristen- en verkeerstoename, met name in de weekeinden

wanneer de Spaarndammers toevallig ook vrij zijn, toeringcars op de dijk waardoor onze gevels nog sneller zullen scheuren (echt oud-Hollands), mensen die, letterlijk met de neus tegen onze ruiten geplakt naar binnen staan te kijken onder het slaken van kreten als "look here, that's typical Dutch"! Want zoals U zult begrijpen is Spaarndam niet slechts voor de randstad weggelegd, kijk er de folders (in 4 talen) maar op na bij de V.V.V.

Bovendien is men van mening, dat we concessies moeten doen t.a.v. de winkel- en horecabestemmingen. Men voorziet dat de vraag naar drank- en feestlokaliteiten zo groot zal gaan worden, dat men nu reeds de nodige bestemmingen heeft aangegeven. Hiermede voorkomt men niet dat b.v. het aantal cafés te groot zal gaan worden, maar men schept daarentegen de mogelijkheid om deze op de aangegeven plaatsen te gaan exploiteren. In de reeds eerder genoemde folder van de gemeente Haarlem staat o.m. "hoe voorkom je dat het een toeristenkermis gaat worden"? Ik dacht niet door het aantal winkel- en horecabestemmingen zo drastisch uit te breiden.

Ook ben ik van mening, dat in dit licht bezien de zeer grote uitbreiding van stiegers en aanlegplaatsen rondom de Rietpol niet juist is. In het ontwerpplan Beschermd Dorpsgezicht staat letterlijk: "zowel uitbreiding van het aantal ligplaatsen, als uitbreiding van gelegenheid tot winterberging zullen een te groot beslag leggen op de beleving van de voor het dorpsgezicht belangrijke oppervlakte ongebruikt water". Uitbreiding van de aanlegsteigers en het aan-

brengen van voorzieningen daarbij dient met de grootste omzichtigheid te gebeuren in verband met de mogelijke nadelige invloed van dergelijke bouwsels op het dorp vanaf het water en de Pol.

Als ik nu vanaf het Spaarne de hoek omkom bij de Pol en ik kijk in de richting van de Balk (zonder balk) dan zie ik nergens meer water, maar overal boten. Misschien bedoelt men met de omzichtigheid zoals hierboven vermeldt, dat deze steigeruitbreiding op nogal slinkse wijze is gerealiseerd. Een als men eenzelfde omzichtigheid hanteert bij het uitgeven van horecaverGUNningen, dan kunnen we binnenkort onze lol wel op.

Gelukkig heeft men in het ontwerp bestemmingsplan ook nog aan de bewoners gedacht. Men stelt n.l. dat het wonen uitdrukkelijk is gehandhaafd. Was men aanvankelijk nog van plan om de gehele noordzijde van de dijk mettertijd bebouwingvrij (slopen) te maken, thans vindt men dat iedereen gerust mag blijven wonen in het dorp en op de plaats waar men geboren en getogen is. En dat is iets waarvoor we het bureau Vink, Vander Kuilen en Klein nu toch wel oprecht dankbaar mogen zijn. Of we dat in de nabije toekomst nog zullen zijn waag ik te betwijfelen!.

P.Balm.

-o-o-o-o-o-o-

SPAARNDAM, WAARHEEN?

De plannen verbandhoudende met het beschermd dorpsgezicht Spaarndam hebben al enkele malen ruime aandacht gekregen. Nadat op 16 april 1973 een "voorontwerp" van dit plan in het speeltuingebouw met de belangstellende Spaarndammers was bespro-

ken, heeft er inmiddels een hoorzitting op 21 november 1974 in de Hervormde Kerk, opnieuw overleg met de bevolking van Spaarndam plaatsgevonden.

Het zal nu moeilijk zijn vast te stellen welke waarde het voor Spaarndam heeft om tot beschermd dorpsgezicht te worden verklaard.

Vast staat alleen dat de Spaarndammers er zelf niet om hebben gevraagd!

Veel meer zal het in ontwikkeling zijnde Recreatiegebied Spaarnwoude hierop van invloed zijn geweest. In dit recreatiegebied zal Spaarndam een centrumfunctie moeten gaan vervullen, zodat waarschijnlijk wettelijke waarborgen noodzakelijk werden geacht om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. Spaarndam heeft zo in de loop van z'n bestaan al heel wat moeten ondergaan, maar was kennelijk nog fraai genoeg om tot beschermd dorpsgezicht te worden gepromoveerd. De waarde van dit ingrijpen door de overheid in een door de loop der eeuwen gegroeide situatie, zal pas later beoordeeld kunnen worden, maar geeft de overheid wel de morele verplichting alle belangen zo goed mogelijk tegen elkaar af te wegen.

Indien de gemeenteraad van Haarlem dit plan echter gaat vaststellen zijn er mijns inziens wel een aantal zaken die hieraan onverbrekkelijk verbonden dienen te worden. Het betreffen namelijk zaken die ook strijdig zijn met de bedoelingen en uitgangspunten van dit plan en dus tevens bij behandeling van dit plan dienen te worden vastgesteld of inmiddels zijn opgelost.

Zowel de publiciteit inzake het beschermd dorpsgezicht als het in ontwikkeling zijnde recreatiegebied hebben

naast het toegenomen woon/werkverkeer de leefbaarheid in Spaarndam reeds ongunstig beïnvloed. Vooral als gevolg van de verkeerssituatie in Spaarndam en de hiermede eveneens verbandhoudende parkeerproblematiek, dienen op korte termijn hiervoor oplossingen te worden gevonden.

Wil Spaarndam-West ook werkelijk een levend dorp blijven, dan zal de gemeente Haarlem ook eens haast moeten maken met het uitvoeren van een al meer dan 10 jaar geleden goedgekeurd woningbouwplan aan het Visserseinde, waarbij echter gezien de oude dorpskern een hieraan aangepaste bebouwing gewenst is. Ook zal voor de verdere toekomst het woningbouwplan voor fort Noord (bestemmingsplan Defensieterrein) vastgesteld dienen te worden.

Indien met genoemde wensen rekening zou kunnen worden gehouden bij het vaststellen van het plan beschermd dorpsgezicht zal Spaarndam naast de lasten hiervan ook de lusten kunnen ervaren.

Het recreatiegebied Spaarnwoude, waarin Spaarndam volgens de plannenmakers ook een centrumfunctie moet gaan vervullen, is voor een deel gerealiseerd en aan de verdere voltooiing van de plannen wordt met voortvarendheid gewerkt.

Over hetgeen er zich in Spaarndam zal gaan voltrekken is nog niet zoveel bekend geworden. In de uitvoerige toelichting behorende bij het bestemmingsplan Spaarndam Dorpsgezicht 1974 en informatie verkregen uit de watersportorganisaties, blijken hierover toch al duidelijke plannen te bestaan. In onderstaande wordt hierover een en ander weergegeven en is door mij op een aantal punten commentaar gegeven. In de toelichting van het Bestemmingsplan Spaarndam Dorpsgezicht 1974, staat

o.m. vermeld: "Bij beschikking van 20 jan. 1971 is door de ministers van C.R.M. en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening vastgesteld het beschermd dorpsgezicht Spaarndam. Op 5 april 1971 is dit beschermd dorpsgezicht ingeschreven in het register. Hiermede is art.37, lid 5 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening van toepassing geworden. Dit houdt dan in dat de betreffende gemeenteraad verplicht is, krachtens art.21 van de Monumentenwet een bestemmingsplan vast te stellen of te herzien". Voor het ontwerpen van dit plan en het maken van de hierbij behorende toelichting en voorschriften, werd het architectuur- en stedenbouwkundigbureau Vink, Vande Kuilen en Klein B.V. Amsterdam de opdracht verstrekt. Aan de hand van een door dit bureau in overleg met gemeentelijke diensten en de Rijksdienst voor Monumentenzorg opgestelde programma van eisen, moest het plan worden uitgewerkt. In het nu gereed zijnde ontwerpplan is eveneens de begrenzing aangegeven.

Het plangebied.

Begrenzing

Van Boezemsluis tot Grote Sluis waarbinnen tevens de Pol en de Rietpol. Het betreft dus uitsluitend een stuk van het "oude" dorp binnen de gemeente Haarlem.

Op het gebied van toepassing zijnde plannen.

Recreatiegebied Spaarnwoude.

Spaarndam ligt in het zuidwestelijk deel van het in ontwikkeling zijnde recreatiegebied Spaarnwoude.

Spaarndam is door de plannenmakers ondermeer voorbestemd een centrum te gaan vormen voor de watersport in verband met de gunstige ligging ten opzichte van Spaarne/Mooie Nel en het IJ dat via Zijkanaal C in verbinding staat met het Noordzeekanaal.

Onder het hoofdstuk: "De aan het plan ten grondslag liggende gedachten", is een nadere uitwerking gegeven van de functie van Spaarndam op het gebied van de watersport. Hierin wordt gepleit Spaarndam een functie te geven als doorgangshaven voor de watersporters. Gewaarschuwd wordt voor verdere uitbreiding van ligplaatsen en winterberging in de oude dorpskern vanwege de verstoorde beleving van het dorpsgezicht en andere nadelinge invloeden. Tevens wordt erop gewezen, dat er plannen zijn voor de aanleg van een grote jachthaven nabij of rond fort Zuid, die echter nog geen vaste vormen hebben aangenomen.

Wensen uit de watersportwereld.

Naast genoemde plannen heeft men zich in de watersportwereld tevens op verzoek van het ministerie van C.R.M. moeten beraden over de wenselijkheid van uitbreiding Mooie Nel. Door gedane uitspraken van de burgemeester van Haarlemmerliede en Spaarnwoude binnen de stuurgroep van het recreatiegebied is de vraag over de noodzaak van uitbreiding van de Mooie Nel weer aktueel geworden.

Het ligt in de rede vanuit de watersportwereld dan ook het geluid te kunnen beluisteren dat uitbreiding van de Mooie Nel in het belang van de watersport is. Ook de reeds genoemde plannen voor aanleg van een jachthaven bij fort Zuid hebben de instemming van vele watersporters. Ook andere suggesties uit de watersport-

wereld, zoals het verwijzen naar snelvarende motorboten en waterskiërs naar het IJ en Zijkanaal B alsook het openleggen van sloten en fortgrachten van Spaarndam zullen voor de leefbaarheid in Spaarndam z'n gevolgen hebben.

Hoewel een voor Spaarndam passende watersportactiviteit niet storend hoeft te zijn, dienen wij er voor te waken dat ook hier de zaak niet uit de pan rijst. Er zal hierover nog een heleboel informatie bekend moeten worden alvorens de bewoners en de bestuurders een goed besluit kunnen nemen.

Inventarisatie van het plangebied.

Beknopte geschiedenis

Spaarndam dankt zijn ontstaan aan het leggen van een dam in de eerste helft van de 13e eeuw in het Spaarne nabij het IJ dat toen nog in open verbinding stond met de Zuiderzee, thans IJsselmeer. Spaarndam heeft in de geschiedenis bewogen tijden gekend en is gebukt gegaan onder oorlogsgeweld, stormrampen en watervloeden. Dit alles geeft ons hoop voor de toekomst om aan het nu op ons afkomende recreatiegeweld het hoofd te kunnen bieden.

Waardering van het dorpsgezicht.

Het gaf geen verbazing te lezen dat de Kolk en de er omheen gebouwde huizen het meest gave gedeelte van Spaarndam vormde. Meer dan de helft van het totaal huizen bestand op de Kolk is tot beschermd dorpsgezicht verklaard, terwijl de woningen op de Westkolk vrijwel geheel uit beschermde monumenten bestaan.

Ook het woningbestand tussen de Kolk en de Woerdersluis wordt als belang-

rijk aangemerkt, terwijl ook het aansluitende deel van het dorp tot de Grote Sluis binnen de aanwijzing valt.

De aan het plan ten grondslag liggende gedachten.

De functie van de historische kern Spaarndam.

We lezen hierover: "De historische kern Spaarndam zal een goed functionerend onderdeel van de Spaarndamse dorpsgemeenschap moeten worden".

Spaarndam kan door zijn ligging en historisch karakter in het toekomstige recreatiegebied een levendig en aantrekkelijk centrum vormen. Verder wordt er dan nog gewezen op de druk die ontstaat uit het recreatiegebied op de oude dorpskern waarbij met name gezocht zal worden naar toeristische attracties en de vraag naar horecabedrijven e.d. Tevens wordt gesteld, dat bij een teveel toegeven aan deze druk het dorp een karakter van een openluchtmuseum kan krijgen waarbij de woonfunctie in het gedrang komt. De samenstellers van het plan hebben dan ook naar een evenwicht gezocht, hetwelk een compromis inhoudt, d.w.z. de leefbaarheid verder zal afnemen terwille van de recreatieve functie van Spaarndam.

Het verkeer in en om Spaarndam.

We kunnen ons gelukkig prijzen dat in het rapport is opgenomen dat het doorgaande autoverkeer moet komen te vervallen. Voor de zoveelste maal is de verkeersproblematiek in studie genomen door een Wegencommissie in het kader van het toekomstige Recreatiegebied Spaarndam. Vaak heb ik de indruk gekregen dat deze op zichzelf goedbedoelde activiteiten een

werkelijke oplossing nog geen stap naderbij hebben gebracht doordat de commissieleden waar-schijnlijk " door de bomen het bos niet meer konden zien". Momenteel wordt er gedacht aan een tweetal lussen vanaf het omringende wegennet Spaarndam te ontsluiten. Waar de lussen dan het dichtst Spaarndam zouden benaderen kunnen dan tevens voor de bezoekers parkeergelegenheden worden aangelegd. Voor oplossing op korte termijn ware het naar alternatieven doorgaande routes, bijvoorbeeld via Penningsveer of langs het Noordzeekanaal te zoeken.

Het lijkt me inderdaad, gezien de hele ontwikkeling, nuttig naar alternatieve oplossingen voor het verkeer te zoeken. Welke oplossing gekozen zal worden zal nog nader moeten worden gezien, maar mag beslist niet alleen aan de plan-nemakers buiten Spaarndam worden overgelaten. Op zeer korte termijn dienen hiervoor alternatieven te worden gevonden en bij de vaststelling van dit plan ook te worden gerealiseerd.

Naast de door de dorpsraad genoemde verkeersdrempels dient opnieuw desnoods bij het betreffende ministerie de kwestie van een wettelijke vastgestelde maximum snelheid lager dan 50km/uur te worden aangekaart. Ook een oplossing met verkeerslichten, die als belemmering zouden kunnen fungeren voor het doorgaande en (helaas) dan ook voor het plaatselijke verkeer, zou kunnen worden overwogen.

Parkeervoorziening.

Noodzakelijk aan beide zijden van de oude dorpskern. (zie hieromtrent de door de dorpsraad uitgebrachte parkeernota).

Aanleg fiets/wandelpad Slaperdijk.

Nu het fietsen steeds meer in trek komt, zou het zinvol zijn het als knelpunt aange-wezen fietspad langs de Slaperdijk zo spoedig mogelijk uit te voeren. Mocht de gemeente Haarlem nog een project willen uitvoeren als het met de kunstijsbaan toch niet rond komt, dan lijkt mij dat bijvoorbeeld een zinvolle besteding, waar dan naast een verantwoord stukje werkgelegenheid tevens een stukje verkeersveiligheid mee is gediend.

Wat ons verder te doen staat.

Indien er zich ontwikkelingen zullen voordoen die duidelijk in strijd zullen zijn met het leefklimaat in Spaarndam, kan verwacht worden dat Spaarndam, dat zijn ontstaan aan een dam dankt, dan ook op-nieuw een dam zal opwerpen om niet aan de recreatiestroom ten onder te gaan. Spaarndam heeft niet voor niets Hans Brinker als symbool gekregen, die slechts met zijn duim als wapen Spaarndam en omgeving voor een overstroming heeft kunnen behoeden.

Dees Verdurmen.

-o-o-o-o-o-o-o-

ADVIES EN OPMERKINGEN VAN DE DORPSRAAD SPAARNDAM NAAR AANLEIDING VAN HET ONT- WERP-BESTEMMINGSPLAN "SPAARNDAM DORPSGE- ZICHT 1974".

Uitgebracht 6 juni 1975.

Het is na uitvoerig overleg en rekeninghoudend met de diverse betrokkenen, dat de Dorpsraad Spaarndam burgemeester en wethouders van Haarlem willen adviseren, ten aanzien van de inhoudelijke bepalingen en de plantekeningen met de daarop aangegeven marges en wijzigingen, alle behorende bij het ontwerp-bestemmingsplan

"Spaarndam Dorpsgezicht 1974".

De dorpsraad heeft tijdens de behandeling terwille van de werkzaamheid het totale plan verdeeld in een aantal categorieën, die respectievelijk zullen worden beantwoord:

De categorische indeling was als volgt:

- A. De begrenzing van het plan.
- B. De huidige en toekomstige bebouwing en de bestemming van open ruimten.
- C. de Verkeers- en parkeerproblematiek.
- D. De bestratingen.
- E. De groenvoorzieningen en watersport.
- F. De bedrijfsontwikkelingen en de inspraakprocedures.

A. De begrenzingen.

A-1. De begrenzingen van het beschermde dorpsgezicht blijven discutabel en zijn door de ontwerpers voornamelijk bepaald aan de hand van architectonische waarderings, die door de dorpsraad onderschreven kunnen worden.

Hoewel vraagtekens kunnen worden gesteld ten aanzien van de begrenzing in Noord-Westelijke richting, waar door bepaalde karakteristieke bebouwingen (Visserseinde, Kleine- of Haarlemmersluis) buiten het plan vallen, is het voornamelijk op verzoek van bewoners dat de dorpsraad niet zou streven naar verlegging van de huidige begrenzing.

B. Huidige en toekomstige bebouwing en de bestemming van open ruimten.

B-1. Met grote nadruk wijst de dorpsraad op de noodzaak plankaart I "Bestemmingskaart" te herzien en in overeenstemming te maken met de huidige daadwerkelijke stand van zaken. Met

name de bebouwing in achtertuinen, waarvan er diverse behoren tot de bewoonbare betreffende panden en/of een functionele betekenis hebben ten aanzien van het huidige woongenot, dienen op deze kaart nauwgezet te worden aangegeven

B-2. Het is met klem dat de dorpsraad Uw college adviseert in de bepalingen, die hierop van toepassing zijn, te vermelden dat het totaal huidige bouwvolume in achtertuinen en erven kan worden gehandhaafd.

B-3. Bestemming binnen de aanwijzing.

Het is ons niet duidelijk waaruit de behoefte bestaat om de percelen aan de Sluissteeg en Taanplaats te plaatsen in de categorie "niet in overeenstemming met de bepalingen van het plan". Dit is juist specifieke dorpsbebouwing en moet o.i. gehandhaafd worden.

B-4. Plankaart 3a t/m 3d.

1. De marges welke zijn aangegeven op deze gevelwandtekeningen komen ons onwaarschijnlijk voor. Kennelijk heeft men alleen rekening gehouden met dakhellingen van 60°, gezien de aangegeven afmetingen tussen goot- en nokhoogte, eveneens wat betreft de aangegeven gevelbreedte, welke niet 4,5 à 6 m moet zijn, doch 3.00 à 6.00 m. Zal men echter gebruikmaken van de maximaal aangegeven marge, dan blijft van het dorpsgezicht niet veel over, daar de marges veel te ruim zijn genomen. Herziening komt ons derhalve als dringend gewenst voor.

2. Als voorbeeld dienen de percelen Spaarndammerdijk A-99 waar men met een huidige nokhoogte van ca. 5 m, in de marge de vrijheid heeft om deze op te

trekken tot op een hoogte van ca. 9.60 m, bijna een verdubbeling van volume. Ook perceel Pol 6 waar de goothoogte in de bestaande toestand op 3 m ligt, terwijl volgens de nieuwe norm de goothoogte op gemiddeld 6.80 m opgetrokken zou kunnen worden, terwijl de nokhoogte tot 12.40 m zou kunnen reiken.

De marges zijn derhalve veel te ruim gesteld en kunnen een schaalvergroting tot gevolg hebben, welke het aanzicht zeker geweld zou aandoen. Herzieningen van de marges zal derhalve gewenst zijn.

3. De percelen Taanplaats 24 en 26 dienen ongemoeid te blijven wat betreft de kapvorm. Zo deze percelen al geen monument zijn, zijn deze omsloten door monumenten, zodat wijziging volgens de aangegeven marges zeer storend zou zijn. In Spaarndam is dit blokje woningen bekend als de "Zeven Provinciën".

4. Dit geldt evenzeer voor de bebouwing aan de Oost- en Westkolk. Men zou er goed aan doen deze bebouwing, wat vormgeving betreft, ongemoeid te laten en evenzo als de daar aangegeven monumenten de voorgestelde marges geheel achterwege te laten, of zo het dan al moet in bescheidener maat aan te geven.

5. Als voorbeeld voor niet in het dorpsbeeld passende schaalvergroting, toetse men zich aan de percelen Spaarndammerdijk 82a, b en c.

B-5. Bestemming open terrein.

1. Het terrein gelegen aan de Kerklaan, naast de begraafplaats, is aangegeven

met de bestemming "speelterrein". Dit is naar onze mening niet zo gelukkig gekozen aangezien aan de overzijde een levensgrote speeltuin aanwezig is met dagelijks toezicht.

2. Wij zouden U willen adviseren op onder 1 aangegeven terrein parkeergelegenheid te bieden of wel vergunning te verlenen enkele autoboxen te plaatsen, uiteraard met passende vormgeving. Voorts de brandgang achter de woningen aan de oude Kerklaan door te trekken tot aan het bedoelde terrein en zo derhalve ook de ingesloten percelen van de Westkolk een achteruitgang te bieden.

3. In de toelichting (blz. 26T) wordt gesproken over één plaats, echter meer open plaatsen komen in aanmerking (zie tekening blad 1) t.w. naast perceel IJdijk 26 en naast perceel Westkolk 44.

Tevens merken wij op, dat de aangegeven bebouwing tussen de percelen IJdijk 6 en 8 niet realiseerbaar is.

C. Verkeers- en parkeerproblematiek.

C-1. Doorgaand verkeer.

Ten aanzien van het verkeer om en in Spaarndam wordt de dorpsdijk momenteel als schakel in een doorgaande Oost-West verbinding beschouwd en wordt gesteld, dat deze schakel dient te vervallen.

Deze stellingname wordt door de dorpsraad met klem onderschreven.

Een wegencommissie heeft een verkeersstructuur in studie met de kennelijke opdracht een omringend wegennet rond Spaarndam te ontwerpen met aftakkingen t.b.v. Spaarndam. Deze opgave lijkt helaas, gezien de onzekere ontwikkeling t.a.v.: a. de uitbreidingen van de Mooie Nel in zuid-oostelijke richting,

b. de verplaatsing van een munitie-opslagterrein ten Noorden van Spaarndam, voorlopig onmogelijk te verwezenlijken. Derhalve kondigt zich de noodzaak aan naar oplossingen te zoeken op korte termijn en daarmee voor de eerstkomende decennia een redelijk leef-, woon- en gebruiksklimaat voor de Spaarndamse bevolking te garanderen.

De in de toelichting eenvoudig weergegeven oplossingen t.a.v. de doorgaande routes via Penningsveer of langs het Noordzeekanaal worden geheel niet, of nauwelijks uitgediept en zijn derhalve voorlopig onbevredigend.

Het is de mening van de dorpsraad, dat wijzigingen in het bestaande verkeerspatroon slechts dan kunnen worden geaccepteerd als er in het plan beschermd dorpsgezicht een concreet uitgewerkt plan voor alternatieve ringwegen wordt bijgevoegd, of indien alternatieve oplossingen op kortere termijn reeds voldoen aan het gestelde uitgangspunt, het doen vervallen van de doorgaande Oost-West verbinding.

Reeds vroeger werd door de dorpsraad gepleit voor een verkeersaansluiting op de Rijksweg 6 in het verlengde van de Vergierdeweg. Voor al het verkeer uit Santpoort, Bloemendaal en Haarlem-Noord zou deze aansluiting een enorme ontlasting betekenen voor de dijkweg door Spaarndam. Het enorme forensenverkeer in de richting Amsterdam, Den Haag en Utrecht, wat zich nu 's ochtends door Spaarndam worstelt, zou gebruik kunnen maken van deze voorgestelde aansluiting op Rijksweg 6.

C-2. Voetgangersgebied en Parkeervoorzieningen.

1. De toelichting stelt, dat de Kolk een voetgangersgebied dient te worden. De dorpsraad kan zich bepaald verenigen met de gedachte dat in ieder geval toeristen de kern van het oude dorp niet direct per auto behoeven te bereiken, sterker nog de dorpsraad zou met klem willen streven naar een autovrij dorp, voor zover het lang parkeren betreft. Wil men echter ten behoeve van de bewoners het dorp leefbaar houden, dan dient elke woning of nagenoeg elke woning per auto bereikbaar te zijn en zullen voor diezelfde bewoners passende parkeerplaatsen dienen te worden verwezenlijkt.

2. De in de toelichting noodzakelijk vermelde parkeerbehoefte ten behoeve van de dorpsbewoners wordt afgedaan met de stelling, dat aan de gangbare norm binnen de kern niet kan worden voldaan en dat met het zoeken uiterst zorgvuldig te werk dient te worden gegaan.

3. De aangekondigde parkeermogelijkheden op enkele binnenterreinen of eigen erven zijn onvoldoende onderzocht en de dorpsraad is dan ook van mening, dat met name ten aanzien van parkeersuggesties de toelichting schromelijk tekort schiet.

4. De voorgestelde ontheffing voor dorpsbewoners is eveneens een oppervlakkige, onvoldoende doordachte opmerking en dient bepaald te worden vermeden.

5. Voor parkeersuggesties wordt verwezen naar de door de dorpsraad samengestelde nota "Parkeervoorzieningen te Spaarndam", die U binnenkort zal worden toegezonden. In dit verband willen wij nog eens wijzen

op het reeds jaren door de dorpsraad bepleite fiets/wandelpad langs de Slaperdijk. Niet in de laatste plaats omdat Spaarndam toch een bepaalde functie heeft als beschermd dorpsgezicht en als centrum in het recreatiegebied. Goede aan- en afvoerwegen voor wielrijders en voetgangers zijn dan onontbeerlijk.

6. Het plan beschermd dorpsgezicht dient derhalve vergezeld te gaan van definitieve oplossingen ten aanzien van de parkeerproblemen en kan niet zonder deze oplossing wezenlijk worden geconcretiseerd.

D. Bestrating.

D-1. De bestratingsmogelijkheden werden zowel voor de dorpsdijk als voor de Kolk op eigen criteria beschouwd.

Voor de dorpsdijk zijn deze criteria:

- a. dorpsaangezicht
- b. functionaliteit
- c. verkeersveiligheid

Voor de Kolk zijn de criteria:

- a. dorpsaangezicht
- b. functionaliteit.

D-2. Aan de hand van voornoemde criteria is de dorpsraad van mening, dat de voorgestelde vervanging van de asfaltlaag op de dorpsdijk door klinkerbestrating pertinent moet worden verworpen en moet worden gehandhaafd in de huidige constructie, waarbij echter aan de Noordzijde een klinkerrand een nuttige functie zou kunnen hebben ter oplossing van de hemelwaterafvoerproblemen. Door het telkens opnieuw asfalteren van de dijk zijn enkele oorspronkelijke hemelwaterafvoeren komen te vervallen of niet meer te gebruiken.

Een nieuwe klinkerrand met op kritische punten een fraai weggewerkte hemelwaterafvoer zou het aanzien en de functiona-

liteit dienen.

D-3. De huidige bestrating van de Westkolk, die reeds jaren uit grind bestaat, wordt algemeen als het meest aantrekkelijke ervaren, waarbij er uiteraard naar gestreefd moet worden de automobielen uit dit fraaie dorpsdeel te weren, waardoor tevens de huidige weerkerende schade aan het wegdek zal worden verminderd. Een voorstel van de dorpsraad om de grindlaag te vervangen door een sierbestrating werd vrij algemeen op een daartoe georganiseerde hearing verworpen.

E. Groenvoorziening en watersport.

E-1. Beplantingen op de Westkolk.

De in de plantekeningen voorgestelde groenvoorziening wordt door de dorpsraad onderschreven. Een en ander zou in hoge mate bijdragen tot het verfraaien van het aanzien van het dorp, alhoewel er met nadruk op wordt gewezen, dat op de Westkolk slechts lei-bomen dienen te worden geplaatst, ter voorkoming van overmatige schaduwval en vochtuitwerking op omliggende panden.

E-2. Beplanting langs het Boezemkanaal.

De herbeplanting langs het Boezemkanaal, waar eertijds hoge iepen het dorpsaanzicht bepaalden, dient opnieuw en deugdelijker beschermd te worden aangebracht. De dorpsraad verzoekt het college van burgemeester en wethouders erop toe te zien, dat vooral de bescherming van de jonge bomen in de Spaarndamse contreien drastisch wordt aangepakt, aangezien de huidige veestand ter plaatse elke groeipoging van jonge bomen te niet doet.

E-3. Watersport.

Met het in ere herstellen van de remmingwerken, gelegen aan de Noordzijde van de Kolk, in het IJ, kunnen wij volledig instemmen. Denkende aan de oude functie van de Kolk als schutsluis, horen daar naar ons gevoel zeker deze remmingen bij als entree voor de oude sluis. Ook als aanlegplaats voor korte tijd kunnen ze goed dienst doen. Aangezien Spaarndam weinig mogelijkheden heeft om openbaar aan te leggen juichen wij het toe, dat er gedacht is aan de Pol-Taanplaats. Er zullen eerst echter maatregelen genomen moeten worden t.a. v. de riolering, die juist in de hoek Pol-Taanplaats uitmondt. De stank is daar vaak ondragelijk. Verder is het er zeer ondiep, zodat ook daarvoor eerst een oplossing gevonden moet worden. Het lijkt ons voorts wenselijk de aanlegmogelijkheid uit te breiden tot de ingang van de Kolksluis, hoek Westkolk. Voorts willen wij pleiten voor het weer aanbrengen van meerpalen met witte koppen aan de beide Kolk-zijden, zoals deze ook vroeger aanwezig waren. De Kolksluis wordt wel niet meer gebruikt voor de scheepvaart en dus zouden meerpalen in dat verband niet functioneel zijn, doch uit een oogpunt van dorpschoon en historie moet de aanwezigheid van meerpalen worden bevorderd. Door het feit, dat aan de Noordzijde van de Kolk, in het IJ de remmingwerken veelal worden gebruikt door de binnenvaartschepen van diverse grootten en aantallen is er aan deze Noordzijde, voor watersporters nauwelijks enige afmeergelegenheid voorzien. Ook

de remmingwerken ter plaatse van de Grote Sluis (Noord en Zuidzijden) geven geen enkele afmeer gelegenheid.

De dorpsraad adviseert, zowel aan Noord als aan Zuidzijde van de Grote Sluis zorg te dragen voor een behoorlijke remming met verbindingsbruggen naar de vaste wal, ten einde passanten een behoorlijke gelegenheid te geven het dorp te bezoeken voor welke doeleinden dan ook.

F Bedrijfsontwikkeling.

F-1. Uitgangspunten.

a. In het algemeen zal de gedachte, dat het bedrijfsleven in Spaarndam primair de behoeften van de vaste bevolking moet dekken, als uitgangspunt moeten dienen, vooral voor wat betreft de middenstand.

b. De bedrijven in en om Spaarndam zullen zich niet ten koste van de rust en sfeer van het dorp mogen ontwikkelen.

c. De horecabedrijven zullen voor wat betreft aantal en vestigingsplaats de woonbaarheid van het dorp niet ten nadele mogen beïnvloeden.

d. De centrumfunctie die Spaarndam in het recreatiegebied zal krijgen (watersport) rechtvaardigt een wat verdere uitbouw van de middenstand op het gebied van watersportartikelen.

e. In Spaarndam bestaat geen behoefte aan een concentratie van winkels, maar gaat de voorkeur uit naar het huidige gemêleerde karakter van het dorp.

f. Uitbreidingen binnen het dorp zullen alleen toelaatbaar zijn op daartoe aanwezige plaatsen in de geest van het dorp,

zoals handambachtelijk werk, kunstateliers (evt. met boetiek) e.d.

g. Spaarndam mag geen toeristenkermis worden, maar het dorp moet wel levens en leefbaar blijven.

F-2. Middenstand en horeca.

a. Men kan zeggen, dat de huidige middenstand voor wat betreft zijn samenstelling een evenwichtssituatie aan geeft, die door de jaren heen is ontstaan. De bedrijfjes, die door gebrek aan klandizie gesloten moesten worden, maakten het de overblijvende vestigingen mogelijk het hoofd boven water te houden. Het is dan ook redelijk te veronderstellen, dat de huidige middenstand in Spaarndam de behoefte van het huidige dorp dekt, behoudens wellicht bepaalde takken in de middenstand, die in het geheel niet in het dorp aanwezig zijn.

Wanneer we dan ook de uitgangspunten F-1 g en F-1 h gestand willen doen, zal uitbreiding van de middenstand geheel overbodig zijn, behoudens misschien beperkte schaalvergroting van de bestaande bedrijven teneinde deze economisch gezond te houden. T.a.v. uitbreiding van het dorp moet gesteld worden, dat als schaalvergroting van de bestaande bedrijven de behoefte niet kan dekken, uitbreiding van de middenstand in de nieuwe woonwijken de enige goede oplossing is.

b. T.a.v. de plankaarten de volgende opmerkingen:

bl. Verwisseling van winkels in woonhuizen en nog een 100 meter verder van woonhuizen in winkels nabij de

Grote Sluis, is een onzinnige zaak en gaat ten koste van de afwisselende bebouwing/bestemming. Beperkttere uitbreiding van het winkelbestand nabij de Grote Sluis, dan volgens de plankaart aangegeven, zou toelaatbaar kunnen zijn als het afwisselende bebouwingskarakter maar gehandhaafd blijft.

b2. In de panden IJdijk 2 en 4 is gevestigd een carrosseriebedrijf, garage, smederij, showroom en benzineverkoopspunt. In de plannen dient een nauwkeurige omschrijving van dit bedrijf te worden gegeven.

b3. De bestemming winkel/woonhuis van de panden Oostkolk 5 en 9 lijkt ons niet zin n i g, omdat de bereikbaarheid slecht is, behalve voor direct omwonenden. Derhalve beter als woonhuizen te bestemmen.

b4. De concentratie winkels en horecabedrijven in het tussen Westkolk en Taanplaats gelegen blok zal veel afbreuk doen aan het beschermde dorpsgezicht, omdat een ingrijpende wijziging van deze panden dan noodzakelijk zal zijn. Verder zal deze bestemming zo midden in het dorpscentrum de "toeristenkermisgedachten" alleen maar in de hand werken. Van de 7 bedoelde woningen zijn er 5 als monument aangewezen.

b5. De huidige panden Taanplaats 32 en Taanplaats 34 zouden de bestemming winkel/woonhuis/bedrijven kunnen behouden.

b6. De bestemming verkoop van watersportartikelen en showroom ter plaatse van bakkerij en woonhuis Pol 22 en 24 is te overdreven. Deze panden kunnen beter de algemene bestemming krijgen "winkels". De watersportshowroom lijkt beter onder te brengen op de Rietpol zelf, omdat hier combinatie met botenbaw mogelijk is.

F-3. Bedrijven (geen middenstand of herca zijnde).

De huidige in Spaarndam gevestigde bedrijven doen weinig of geen afbreuk aan de samenleving in het dorp.

Gezien de economische eisen, die voor wat betreft de omvang van bedrijven gesteld moeten worden, kan vestiging van nieuwe bedrijven in Spaarndam als uitgesloten worden beschouwd. Deze zelfde eisen zullen het voor de reeds gevestigde bedrijven steeds moeilijker maken binnen het dorp voldoende expansiemogelijkheden te vinden. Dit zal betekenen, dat deze bedrijven hun mogelijkheden dan buiten het dorp zullen moeten zoeken.

In dit verband kan reeds opgemerkt worden, dat de opslag van de fa. Tigelman aan de Kerklaan verplaatst zou moeten worden naar buiten Spaarndam gelegen terrein. Deze opslagplaats wordt door de omgeving als zeer storend gezien.

Uitbreiding van de transportactiviteiten van de fa. Kuijten zal voorkomen moeten worden, omdat dit bedrijf naar Spaarndamse normen reeds nu te groot is. Ook hier zou uitbreiding buiten het dorp op zijn plaats zijn.

Teneinde - na dijkversmalling - de toegankelijkheid tot het bedrijf in zijn huidige omvang te continueren, zal voor een inrit vanaf de sluiszijde zorggedragen moeten worden.

F-4. Jachtwerf en botenverhuur.

Gezien de centrumfunctie die Spaarndam voor de watersport in het recreatiegebied "Spaarnwoude" is toebedacht, zal de jachtwerf "De Rietpol" zeker een centrale plaats gaan innemen.

De recent uitgevoerde uitbreidingen en wijzigingen hebben echter de reële uitbreidingsmogelijkheden opgesoupeerd, zodat de vraag gerechtvaardigd is of Spaarndam naast de reeds aanwezige activiteit op watersportgebied, nog wel veel meer zal kunnen. Expansiemogelijkheid op het gebied van de watersport zou wellicht gevonden kunnen worden ter plaatse van fort Zuid.

Een plaats, die ook door de makers van de plannen recreatiegebied "Spaarnwoude" deze bestemming is toebedacht.

Het is duidelijk, dat als gezegd wordt, dat Spaarndam een watersportcentrum moet worden, hiermee alleen de toeristische kant bedoeld kan worden, zoals merende schepjes, die alleen Spaarndam bezoeken.

Als het aantal bezoekers ten opzichte van de nu gebruikelijke aantallen veel groter zal worden, zal Spaarndam ondanks alles toch al snel de gevreesde "toeristenkermis" zijn.

Op de plankaarten ontbreken de momenteel voor Spaarndam zo karakteristieke roeibotenverhuurpunten, terwijl deze vorm van nog betaalbare watersportrecreatie vele beoefenaars kent zowel in de vorm van hengelaars als echte waterrecreanten. Het openhouden van deze voorzieningen in Spaarndam dient in het plan te worden vastgelegd.

G. Inspraakprocedure.

G-1. Het tot nu toe georganiseerde overleg en de daarbij door burgemeester en wethouders en het bureau Vink, VanderKuilen en Klein B.V. gehouden tentoonstellingen en hearings hebben de dorpsraad gesterkt in de mening, dat burgemeester en wethouders voornemens zijn zoveel mogelijk in overleg met de betrokkenen bepalingen en voorschriften over en van het onderhavige dorpsdeel te doen vaststellen.

Toch moeten wij het college waarschuwen niet al te eenvoudig en te snel gebruik te maken van een situatie die ontstaat als er niet meer, dan op dit moment bekend, en vanuit de dorpsraad niet nader omschreven, wordt geageerd tegen het voorliggende plan.

Veel bewoners c.q. eigenaren van panden binnen het beschermd dorpsgezicht zijn zich ondanks voornoemde en gewaardeerde pogingen Uwerzijds om informatie te verstrekken, nog steeds niet bewust van de belemmeringen die hun later zullen worden voorgeschoteld.

Het is mede door deze werkelijkheid, dat de dorpsraad er met nadruk naar wil streven, dat aan de in artikel 6, lid 1 genoemde "commissie Spaarndam dorpsgezicht" zo spoedig mogelijk gestalte wordt gegeven. Deze commissie zou niet pas na

vaststelling van het plan, maar zo snel mogelijk ter begeleiding van het plan, nu reeds kunnen worden geïnstalleerd. Ten aanzien van de samenstelling stelt de dorpsraad Uw college voor te streven naar een evenwichtige verdeling binnen die commissie, waarbij overheid, dorpsraad-vertegenwoordigers en ook betrokken bevolkingsvertegenwoordigers, waarvan de laatsten zonodig per geval kunnen worden geïnviteerd, elk gelijke invloeden kunnen aanwenden. De dorpsraad verlangt derhalve van Uw college inzage in het concept van de verordening waarin het bestaan en de werkwijze van deze commissie wordt geregeld, en dringt er bij Uw college op aan dat bij de totstandkoming van de verordening rekening wordt gehouden met de bovengenoemde invloedbaarheid uit de diverse belanghebbenden.

Spaarndam, 6 juni 1975.

DORPSRAAD SPAARNDAM.

-o-o-o-o-o-o-o-

Binnen het kader waarin aandacht is besteed aan Spaarndam en omgeving, mede i.v.m. de te verwachten toekomstige ontwikkelingen in dit gebied, leek het ons aardig in dit speciale nummer een reeds lang in ons bezit zijnd artikel van de heer Gerrit v.d. Beldt Jr. als sluitstuk op te nemen.

Redactie.

Het volkslied van Spaarnwoude.

Onlangs werd ik attent gemaakt op het bestaan van een "Spaarnwouwer volkslied". Hoe en waar het voor het eerst is voorgedragen is mij niet bekend. Er worden enkele bekende thema's in bezongen: de afkomst van de naam Spaarnwoude, van de naam Mooie Nel, de reus Claes van Kieten en de bedijking van het IJ.

De historische betekenis van dit gedicht moet niet groot worden geacht. Er zijn allerlei sage-elementen in, verwerkt. Toch is het leuk om het te publiceren omdat het "volkslied" alsozodanig historisch is geworden. Tegenwoordig zal men zo'n gedicht niet meer maken. Een halve eeuw geleden zal het op een bruiloft of partij een groot succes zijn geweest. Het is mij niet bekend of er ook een Spaarnwouds volkslied is geweest.

Wat betreft de naam Mooie Nel is nog het volgende op te merken: voordat de kaarttekenaars dit gebied in kaart brachten bestond er natuurlijk al eeuwen een naam voor deze waterplas. De uitspraak van zo'n naam kon in de loop der jaren geleidelijk veranderen. Ook toen de kaarttekenaars of cartografen de namen vastlegden ging dat proces door. Daarbij speelde het ontbreken van een vaste spelling naast het levende karakter van de taal een belangrijke rol. Volgens de geleerden is de oorspronkelijke naam van de Mooie Nel "De Hel" geweest, wat ook als "De El" werd uitgesproken en dat laaggelegen moerassig gebied betekende. De

cartografen hebben er altijd moeite mee gehad. Op een kaart van Johannes Dcu uit 1670 staat de naam "De Moeyen Hel". (De o moet als oo gelezen worden). Op een kaart van ene Brouérius uit 1735 staat "de Molen Hel", en op een kaart van Engelman uit 1794 weer "Moeyen Hel".

Gerrit van den Beldt Jr.

DE MOOIE NEL

"De Mooie Nel."

Ik zing in hupp'lend woordenspel,
De oorsprong van de "Mooie Nel".
Ruisch dan lieflijk van mijn snaren,
Als de golfjes van het sparen,
'k stel voor het grijs weleer,
Waterplas aan 't Pennixveer.

Vier paar eeuwen is het geleen,
Vier paar eeuwen zijn daar heen
Toen hier 't Spaarne heen mocht stroomen,
Door een lustig woud van boomen,
't Schoterbosch en Spaarnwou.
Was een heerlijke landou.

't Woudgebied was van belang,
rijk aan wild en vogelen zang,
Van cud Meerlen 1) met haar zwanen,
tot aan Houtrijk en Polanen,
Liep een boomrijk verre tocht,
de "Oudeweg" met meen'ge locht.

Stel U voor dat grijs weleer,
over het Spaarne was een veer.
Doet de Veerstraat het niet weten?
't Pad van die daar "Poorters" heeten
't Smaller pad van minder rang,
Was van 't Zand 2) de Anegang.

Want de stad het dient gezeit,
 Was toen maar een heerlijkheid,
 't Rechts gebied niet breed gemeten,
 Zoo als 't front nog kan doen weten.
 Van af het "Koperslagersplein"
 tot de "Waag" in front de lijn.

Met een pont van klein beslag,
 ging men over, elken dag.
 Tusschen hutten, weiden, hagen,
 Werde de weg linksom geslagen.
 Langs het bochtig Spaarne voort,
 Naar dat lustig boomrijk oord.

Menig dorper op zijn steê,
 Had er bouwgrond, weide en vee.
 En men zag een hooge toren,
 In dat hoog geboomt verloren
 Zwaar van bouw, massief en sterk,
 Waar de landman ging ter kerk.

't Waren luiden van belang,
 Een vier ellebogen lang.
 Die de kind'ren soms deed krijten,
 Welbekende "Claes van Kyten".
 Die gedurende mis of preek,
 Door het hooge kerkraam keek.

Maar voor allen een boerin.
 Schoon van leest en hups van zin.
 Die de harten kon ontroeren
 Van de Spaarnwouder boeren.
 Rood van wang en blank van vel.
 Welbekend als "Mooie Nel".

Waar nu 't water zwalpt in 't rond
 Altijd knagend aan den grond
 was haar boerderij gelegen,
 Vette kleigrond rijk aan zegen.

Maar, temet na blij genot,
 Komt er wisseling in het lot:
 Najaarsstorm bracht hooge vlooden
 Dijk noch dam, die 't land behoeden.
 Golven kolkten rondom het IJ,
 Sloopten 't Sparrenwoud erbij.

En dat woeste golvenspel,
 was zoo plos'ling, was zoo snel,
 Meeste huisliên, vroeg te bedde,
 Wisten bouw noch vee te redden,
 Wat men had tot zijn bedrijf.
 Nauwelijks borgen zij het lijf.

Menig land werd waterkolk,
 En het Spaarnwouder volk
 Toen 't tot redding zich ging spoeien,
 Zocht de hoeve, zocht de koeien.
 Maar 't was luttel evenwel,
 Het verdronk met "Mooie Nel".

En Graaf Willem, zeer begaan
 Dat zijn land dat uit moest staan.
 Deed van zijn erbarming blijken
 Liet het wilde IJ bedijken:
 "Wijk" en "Velsen" en "Santpoort"
 "Hontrijk", "Slooten" en zo voort.

't Was een Vorst zoo kloek als braaf,
 Nog is 't wapenschild dier graaf
 Die hier sluis en dijk deed bouwen
 Voor 't huis "Zwanenburg" te aan-
 schouwen.
 Dat door hem werd opgericht,
 Toen 't "Hoogheemraad" werd gesticht.

Op het steenen wapenveld,
 Ziet men de arend opgesteld,
 Willem II had toen bekroning,
 Van den Paus als Roomsche koning
 Holland's Leeuw, als Holland's Vorst
 Draagt er de Arend op de borst.

In 't "Gesticht" waar men nu ziet,
 Hoe men suiker maakt van biet
 Was 't college voer de zaken,
 Om voor sluis en dijk te waken,
 Haar verleid bij hooger last,
 "Dijkgraaf" en "Hoogheemraad" was 't.

Wat ik rijm is waar en heusch,
 "Mooie Nel" en "Claes de Reus"
 "Spaarnwouder's Plompe Toren".
 Alles spreekt van dat te voren.
 Maar het heerlijk Sparrenwoud
 is er nimmer meer aanschouwd.

Van een huisman die 'k vroeg,
 Met zijn paarden voor de ploeg
 Heb ik 't zelve eens vernomen
 'k vind in 't land nog sparreboomen.
 En het golfje speelt haar spel,
 boven 't graf van "Mooie Nel".

Weet men 't niet of weet men 't wel,
 Daarom heet dat breede water
 Met haar kabbelend stroom geklater,
 tot deze dag "De Mooie Nel".
 Lieve Dame of Mijnheer!
 Kijk eens aan het Pennixveer.

J.J.van Maas.

- 1) oude naam der stad
- 2) Markt, de Grote Markt te Haarlem

-o-o-o-o-

